УДК 330.31

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2019-6.28>

Радченко О.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та інновацій,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто основні тенденції розвитку агропромислового комплексу в умовах його інтеграції. Сьогодні українська національна економічна система та її основні складові елементи безперервно зазнають безпосереднього впливу світових глобалізаційних процесів, які проявляють себе у міжнародному русі капіталів, робочої сили, впливі діяльності транснаціональних корпорацій, підвищенні конкуренції на внутрішньому ринку, коливанні цін на основні види товарів та послуг тощо. Розвиток інтеграційних процесів є найважливішою характеристикою сучасного світового господарства та основним трендом подальшого співробітництва між країнами. На сучасному етапі реформування економічних відносин в агропромисловому комплексі України існує низка проблем, сприяти розв'язанню яких може тільки поглиблення його інтеграції в систему міжнародного співробітництва. Основною метою дослідження є формування економічного потенціалу аграрного сектору України в контексті інтеграційних процесів шляхом упровадження міжнародних стандартів.

Ключові слова: інтеграція, глобалізація, агропромисловий комплекс, аграрний сектор, конкурентоспроможність.

МЕЖДУНАРОДНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Радченко А.П.

В статье рассмотрены основные тенденции развития агропромышленного комплекса в условиях его интеграции. В наше время украинская национальная экономическая система и ее основные составные элементы непрерывно испытывают непосредственное влияние мировых процессов глобализации, которые проявляются в международном движении капиталов, рабочей силы, влиянии деятельности транснациональных корпораций, повышении конкуренции на внутреннем рынке, колебании цен на основные виды товаров и услуг. Развитие интеграционных процессов является важнейшей характеристикой современного мирового хозяйства и основным трендом дальнейшего сотрудничества между странами. На современном этапе реформирования экономических отношений в агропромышленном комплексе Украины существует ряд проблем, способствовать решению которых может только углубление его интеграции в систему международного сотрудничества. Основной целью исследования является формирование экономического потенциала аграрного сектора Украины в контексте интеграционных процессов путем внедрения международных стандартов.

Ключевые слова: интеграция, глобализация, агропромышленный комплекс, аграрный сектор, конкурентоспособность.

INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Radchenko Oleksander

In the article basic progress of agroindustrial complex trends are considered in the conditions of his integration. In our time, Ukrainian national economic system and her basic component ingredients, continuously test direct influence of world processes of globalizations, that show up in international motion of capitals, labour force, influence of activity of multinational corporations, increase of competition at the internal market, price-wave on the basic types of commodities and services. International economic integration arises from development productive forces, deepening the international division of labor, internationalization and globalization of the global economy. The economic model of each integration group is the result long historical process during which the relationship is built elements forming a regional economic complex, their mechanism is being strengthened interactions. The emergence of international economic integration is due to objective processes and trends in the global economy and international economic relationship. Starting from the stage of formation of the world market and the world economy system, There is a process of integration of each national economy into this system. Taking into account it, actuality the select those article does not cause to the doubt and one of central places occupies in research of anchorwomen of scientists. Development of integration processes is major description of modern world economy and basic trend of further collaboration between countries. International economic integration of agroindustrial complex is an objective, guided and conscious process of rapprochement, co – operation and fusing of the national economic systems that have potential of self – regulation and development. On the modern stage of reformation of economic relations there is

a row of problems in the agroindustrial complex of Ukraine, to assist the decision of that deepening of his integration can only in the system of international cooperation. The primary purpose of our research is forming of economic potential of agrarian sector of Ukraine in the context of integration processes by introduction of international standards.

Keywords: integration, globalization, agroindustrial complex, agrarian sector, competitiveness.

Постановка проблеми. Питання глобалізації та інтеграції є досить суперечливим, а тому завжди буде носити дискусійний характер, де будуть завжди як прихильники, так і противники цього процесу, й особливо це стосується аграрного сектору національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття глобалізації та її історичний розвиток уперше було висвітлено в працях відомих світових класиків економістів-теоретиків: Р. Робертсона, М. Уотерса, Г. Терборна, Ф. Броделя, П. Дрюкер, Л. Туроу, А. Маслоу, Т. Фрідман та вітчизняних: Г. Дилигенського, Ю. Красіна, Ю. Пахомова, Д. Лук'яненко, О. Білорус, А. Гальчинського, А. Геєця та багатьох інших відомих науковців, які займалися цим питанням і які зробили значний внесок у його дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є концептуалізація інтеграційних процесів розвитку агропромислового комплексу в умовах реформування аграрного сектору економіки України; визначення особливостей формування механізмів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств на зовнішньому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація економічного та соціального середовища є однією з головних тенденцій сучасного розвитку світових взаємовідносин, яка суттєво впливає на розвиток як світової спільноти в цілому, так і на розвиток окремих країн. Ці наслідки відчувають на собі практично всі галузі національних економік світу, і аграрний сектор не виняток.

Поруч із визначенням поняття глобалізації завжди використовуються терміни «інтеграція» або «регіоналізація».

Дефініція цього поняття теж має дуже широкий спектр визначень, якому у своїх працях приділяли багато уваги відомі науковці-теоретики.

Інтеграція – це процес становлення міцних господарських зв'язків, поділу праці національних економік, які за своїм рівнем розвитку є близькими одна до одної та мають спільні проблеми, результатом яких і є спільна діяльність (рис. 1).

Країни, що інтегруються, розраховують підвищити ефективність функціонування національних економік за рахунок низки чинників, що виникають у ході розвитку регіонального міжнародного виробництва.

Розвиток інтеграційних процесів є найважливішою характеристикою сучасного світового господарства, й економічна інтеграція допомагає країнам раціональніше використати фінансові, сировинні, паливні, трудові ресурси, поліпшити територіальний розподіл праці. Від звичайного економічного співробітництва, що базується, головним чином, на торгівлі, економічна інтеграція відрізняється подальшим поглибленням усебічних зв'язків, зрощенням виробничих процесів окремих країн.

Загалом, досліджуючи походження терміна «інтеграція», слід відзначити, що це слово походить від латинського *integrum* – щось ціле та слова *integratio* –

взаємодія, проникнення, взаємопов'язані, процес взаємодії, що в економічному сенсі передбачає ведення спільної економічної діяльності, консолідоване проведення різноманітних виробничих та технологічних операцій.

Розвиваючись на двох рівнях – глобальному і регіональному, – інтеграційний процес характеризується, з одного боку, нарощуванням інтернаціоналізації суспільного життя, а з іншого – економічним зближенням країн на регіональній основі. Регіональна інтеграція, що зростає на базі інтернаціоналізації виробництва і капіталу, виражає паралельну тенденцію, що розвивається поряд із глобалізацією.

Розглядаючи різні аспекти розвитку інтеграційних процесів, у 2014 р. Україна вибрала європейський вектор, підписавши Угоду про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншого, що дало змогу відкрити нову сторінку у взаємодії між нашими державами.

Процес інтеграції в європейський економічний простір – це складний, довготривалий тернистий шлях, що має забезпечити можливість переходу до більш високого рівня міжнародного об'єднання та дасть змогу:

- провести ринкові економічні реформи та подолати кризу, що охопила практично всі галузі національної економіки;
- підштовхне до розбудови демократичного суспільства з високою громадською свідомістю, гуманітарної та регіональної сфер суспільного життя;
- консолідувати зусилля для вирішення проблем екології та довкілля.

Маємо відзначити, що частково сподівання на динамічний розвиток агропромислового комплексу після підписання Угоди було виправдано, але далеко не повною мірою.

Так, згідно з доповіддю Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, абсолютно повністю аграрними підприємствами було використано квоти на 2019 р. за такими продуктами, як кукурудза, виноградний та яблучний соки, білий цукор, томати, крохмаль, мед, окремо м'які сорти пшениці, пшеничне борошно вищого ґатунку, ячмінне борошно й крупа, вершкове масло та молочні пасти. Але необхідно відзначити, що з понад 40 тис аграрних підприємств право на пільгову торгівлю з країнами ЄС мають тільки 128 із них у силу різних причин. Серед основних можна відзначити дві найбільш вагомі причини:

- малий обсяг квот, призначених для преференційної торгівлі з ЄС для вітчизняних аграрних виробників;
- низька якість аграрної продукції та багато бюрократичних процедур отримання дозволу на здійснення експортних операцій.

Що стосується останнього, то сьогодні агробізнесу для оформлення товару на експорт потрібно 11 документів, а це 667 доларів США та 127 робочих годин, і, що найбільш прикро, більша частина часу витрачається саме на підготовку документів для здійснення експортно-імпортних операцій.

Рис. 1. Схема інтеграційних процесів світового середовища

Джерело: власна розробка

Тим не менше, незважаючи на всі проблеми аграрної галузі, аграрний сектор залишається чи не єдиною галуззю національної економіки з позитивним динамічним рівнем розвитку експортного потенціалу.

Висновки з проведеного дослідження. У результаті проведеного аналізу, досліджуючи питання інтеграції аграрного сектору у світовий економічний простір, маємо відзначити, що, незважаючи на всі проблеми агропромислового комплексу, конкурентоспроможність аграрної продукції на зовнішніх ринках є достатньо високою. Але лівову частку експорту продукції аграрного сектору становлять зернові культури, насіння соняшника та соняшникова олія, тоді як інша продукція або не користується попитом у вітчизняних виробни-

ків, з огляду на терміни виробництва (багаторічні насадження) та низької рентабельності, або не відповідає міжнародним та європейським стандартам якості.

Метою забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору має стати дієва державна підтримка, яка має включати комплексний характер регуляторів – від політики ціноутворення до впровадження механізмів розподілення доходів між виробниками та переробниками сільськогосподарської продукції, дотримання стандартів якості, створення продукції з високою доданою вартістю, диверсифікацію виробництва та каналів реалізації, що дасть можливість отримати від входження у світовий економічний простір тільки позитивні наслідки.

1. Агропродовольчий розвиток України в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни : колективна монографія / О.В. Шубравська та ін.; за ред. О.В. Шубравської. Київ : Інститут економіки та прогнозування України, 2014. 456 с.
2. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) : монографія / М.В. Присяжнюк та ін. ; за ред. М.В. Присяжнюка та ін. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с.
3. Александров І.О. Формування ринкових складових управління якістю навколишнього середовища. Економіка: реалії часу. 2012. № 2(3). С. 169–173.
4. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80?lang=en> (дата звернення: 11.10.2019).
5. Колісниченко Р.М. Глобалістична свідомість людства: політологічний аналіз : монографія. Київ : Персонал, 2017. 422 с.
6. Форми взаємодії держави та бізнесу в аграрній сфері України: інституційний аспект : аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1479/> (дата звернення: 15.09.2019).

1. Shubravska O.V., Moldavan L.V., Paskhaver B.Y. ta in. (2014). Ahroprodovolchyi rozvytok Ukrainy v konteksti zabezpechennia prodovolchoi bezpeky krainy [Agri-food development of Ukraine in the context of ensuring food security of the country]. Kyiv : DU "Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia Ukrainy". (in Ukrainian)
2. Prysiazhniuk M.V., Zubets M.V., Sabluk P.T., Mesel-Veseliak V.Ia. ta in. (2011). Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku) [Agricultural Sector of Ukraine's Economy (State and Prospects for Development)]. Kyiv : NNTs IAE. (in Ukrainian)
3. Aleksandrov I.O. (2012). Formuvannia rynkovykh skladovykh upravlinnia yakistiu navkolyshnoho seredovyshcha [Formation of market components of environmental quality management]. Ekonomika: realii chasu, no. 2(3), pp. 169-173. (in Ukrainian)
4. Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku [Strategy of development of the sphere of innovative activity for the period till 2030] (2019). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80?lang=en> (accessed 11 October 2019).
5. Kolisnichenko R.M. The globalistic consciousness of mankind: a political analysis: monohrafiya. Kyiv : Personal, 2017. 422 s. (in Ukrainian)
6. The National Institute for Strategic Studies (2019). Formy vzaiemodii derzhavy ta biznesu v ahrarnii sferi Ukrainy : instytutsiinyi aspekt. Analitychna zapyska [Forms of interaction between the state and business in the agrarian sphere of Ukraine: institutional aspect. Analytical note]. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1479> (accessed 15.09.2019). (in Ukrainian)

E-mail: rap_1@ukr.net